

Мосийчук М. Н.

Национальный университет водного хозяйства и природопользования

АНАЛИТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТРАНСПОРТНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ

Резюме

Статья посвящена исследованию основных экономических показателей транспортной отрасли Украины за 2010–2014 гг. Проанализирована динамика объема реализации, экспорта-импорта транспортных услуг. Исследованы основные структурные показатели деятельности субъектов хозяйствования транспортной отрасли. Определены тенденции показателей, которые требуют учета в управлении транспортными предприятиями и транспортной сферой в целом.

Ключевые слова: транспортные предприятия, транспортные услуги, транспортная отрасль, анализ.

Mosiychuk M. M.

National University of Water Management and Environmental Engineering

ANALYTICAL EVALUATION OF TRANSPORT ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF THE SECTOR DEVELOPMENT

Summary

The paper investigates the main economic indicators of the Ukraine's transport sector in 2010–2014. The dynamics of sales amount, exports and imports of transportation services have been analyzed. The basic structural performance indices of the transport sector business entities have been studied. The trend data that require consideration in the management of transport enterprises and transport sector as a whole have been identified.

Keywords: transport enterprises, transport services, transport sector, analysis.

УДК 657

Шевченко Л. Я.

Донецкий национальный университет экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского

РОЛЬ ИНТЕГРОВАННОГО ОБЛІКУ В ОЦІНЦІ ПЕРСПЕКТИВ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Досліджено теоретичні питання формування системи інтегрованого обліку як складової частини управлінської системи підприємства. Розглянуто інтегрування усіх видів обліку і бюджетування, контролю й аналізу в процес управління виробництвом.

Ключові слова: бюджетування, інтеграція, інтегрований облік, контроль, управлінські рішення.

Постановка проблеми. Нині намітилася тенденція інтегрування усіх видів обліку і бюджетування, контролю й аналізу в процес управління виробництвом, який вимагає дотримання загальних закономірностей менеджменту і відображає взаємозв'язки між різними елементами управлінської системи процесу виробництва. Сюди входять розробка й освоєння нової продукції, асортиментної політики, технологічного менеджменту, забезпечення виробництва матеріально-виробничими ресурсами; розробка і проведення кадрової політики; забезпечення якості та конкурентоспроможності продукції; підвищення ефективності виробництва; організація, вибір методів і каналів збуту; визначення організаційної структури управління, тобто наявні компоненти вимагають створити нову інтегровану систему, підпорядковану принципам централізації і децентралізації в управлінні й організації обліку, їх поєднанню, орієнтації на довгострокові цілі розвитку підприємства та широку участь його працівників в управлінні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку методології інтегрованого обліку з різних позицій досліджували зарубіжні та вітчизняні вчені. Серед вітчизняних учених цим проблемам приділяли увагу О. М. Брадул, Ф. Ф. Бути-

нець, Б. І. Валувєв, С. Ф. Голов, В. Ф. Максимова, Н. М. Малога та ін. Дослідження цих науковців заклали потужний методологічний фундамент розвитку вітчизняної системи обліку, але питання застосування концепції інтегрованого обліку суб'єктами господарювання висвітлені недостатньо.

Мета статті. Головною метою роботи є розробка методу формування концептуальних засад створення системи аналітичної бази для оцінки перспектив діяльності суб'єктів господарювання в умовах інтегрованого обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бухгалтерський облік формує фундаментальну інформаційну базу для формування концептуальних засад обліку та звітності, розробки нових і вдосконалення вже наявних теорій. При складанні бухгалтерської звітності використовується економічна, соціальна й іншого роду інформація. Усе це у кінцевому підсумку об'єднується в єдину інформаційну систему, яка на рівні суб'єкта господарювання формується за допомогою системи бухгалтерського обліку.

Організація бухгалтерського обліку є найбільш відповідальним етапом створення підприємств та його підготовки до ефективної діяльності. Без правильно організованого обліку не можлива гос-

подарська діяльність підприємства. По-перше, це суперечить чинному законодавству України в частині облікової регламентації, а по-друге, лише за таких умов забезпечується нормальне функціонування підприємства.

Організаційні засади бухгалтерського обліку можуть розглядатися як науково обґрунтована сукупність умов, при яких найбільш економічно і раціонально здійснюється збір, обробка та зберігання облікової інформації з метою оперативного контролю за правильним використанням майна підприємства та надання користувачам неупередженої фінансової звітності.

Інтегрований облік – це процес ідентифікації і вимірювання, накопичення в певних регістрах даних про господарювання, їх аналіз і контроль, підготовка, інтерпретація та надання широкої інформації, для використання менеджментом у плануванні, оцінці та управлінні підприємством з метою забезпечення оптимального використання його ресурсів та достовірність обліку їх руху. Він також включає в себе підготовку звітів для груп зовнішніх користувачів інформації – акціонерів, кредиторів, регулюючих і податкових органів. Його також називають складовою частиною управлінської системи підприємства. Цілі такого обліку визначаються цілями управління, які можуть змінюватися за рішенням керівництва залежно від інтересів і мети, поставлених перед ними та керівниками внутрішніх підрозділів. Звідси його зміст складається з таких частин: виробничого обліку, призначеного для надання інформації внутрішнім управлінням, частини фінансового обліку, яка використовується для управління фінансовою діяльністю та надання інформації зовнішнім користувачам, податкового обліку, бюджетування, контролю й аналізу. Історично склалося так, що ці інструменти обліку на наших підприємствах спрямовані в основному на оптимізацію лише витрат підприємства, збереження його майна.

Але технології не стоять на місці та й сучасний бізнес вимагає все більшого ступеня інтеграції управлінських рішень. Саме тенденція до інтеграції аналітичних даних дала змогу багатьом підприємствам, що спеціалізуються на моніторингу виробництва продукту, виділити такі системи в особливий клас, який і отримав назву інтеграції.

Кожне підприємство створює конкретну систему управління, яка також є об'єктом дослідження, яку можна вивчити тільки на основі визначеної наукової концепції. Тут необхідно відзначити, що концепція «системи» використовується як засіб для вивчення характеристики об'єкта управління. Цінність цієї концепції полягає в тому, що вона сприяє більш глибокому розумінню характеристик досліджуваної системи і процесу функціонування підприємства як системи.

Будь-який вид управлінської діяльності пов'язаний з управлінням людьми, об'єднаними в рамках підприємства у відділи, підрозділи, служби тощо. Усе це охоплює система обліку. Отже, управлінська діяльність – це перш за все управління соціальними колективами людей, які розглядаються як соціально керовані системи та знаходять своє відображення в системі обліку.

Бухгалтерський облік будь-якого підприємства є складною системою, створеною для збору, аналізу і переробки інформації з метою її фіксації та отримання максимального кінцевого результату при певних обмеженнях наявних ресурсів.

Вимогою, що пред'являється до систем обліку, варто назвати наявність у ній контролюючого

параметра, тобто такого елемента, який постійно контролював би стан суб'єкта управління, не маючи при цьому на нього керуючого впливу.

Контроль за технологічним зовнішнім середовищем дає змогу не упустити моменти появи в ній змін, які становлять загрозу самому існуванню підприємства.

Контроль суб'єкта управління передбачає куритування обробки будь-якого керуючого сигналу, поданого на вхід даної системи. Функцію контролюючого параметра в системі управління, як правило, реалізують співробітники апарату управління. Хоча, на жаль, найчастіше Положення про відділи, посадові інструкції не конкретні, тому не забезпечують персональної відповідальності при прийнятті управлінських рішень.

Аналіз зовнішнього середовища служить інструментом, за допомогою якого розробники стратегії контролюють зовнішні щодо підприємства чинники з метою передбачення потенційних загроз і відкриття нових можливостей. Аналіз зовнішнього середовища дає змогу своєчасно спрогнозувати появу загроз і можливостей, розробити ситуаційні плани на випадок виникнення непередбачених обставин, розробити стратегію, яка дасть змогу підприємству досягти цілей і перетворити потенційні погрози у вигідні можливості.

Аналіз факторів конкуренції припускає постійний контроль з боку менеджменту за діями конкурентів. В аналізі конкурентів виділяються такі діагностичні зони: аналіз майбутніх цілей конкурентів; оцінка їх поточної стратегії; оцінка передумов щодо конкурентів і перспектив розвитку галузі; вивчення сильних і слабких сторін конкурентів.

Аналіз у системі інтегрованого обліку – це комплекс досліджень, спрямованих на виявлення загальних тенденцій і чинників розвитку підприємства і вироблення заходів щодо вдосконалення системи управління та всієї господарської діяльності. Системний аналіз дає змогу виявити доцільність створення або вдосконалення організації виробництва, визначити, до якого класу складності вона відноситься, виявити найбільш ефективні методи наукової організації праці, які застосовувалися раніше. Такий аналіз діяльності підприємства проводиться на ранніх стадіях робіт зі створення конкретної системи управління. Кінцевою метою системного аналізу є розробка та впровадження обраної еталонної моделі системи управління.

Звідси системний підхід – це такий напрям методології наукового пізнання і практичної діяльності, в основі якого лежать дослідження будь-якого об'єкта як складної цілісної кібернетичної соціально-економічної системи. У найбільш загальному вигляді під системою розуміється сукупність взаємопов'язаних елементів, що утворюють певну цілісність, деяку єдність.

Під інтеграцією розуміється об'єднання суб'єктів управління для посилення взаємодії усіх елементів системи управління конкретного підприємства. При такому підході зв'язки між окремими підсистемами підприємства, більш конкретні завдання.

Інтеграція за стадіями життєвого циклу продукту по горизонталі вимагає формування єдиної і чіткої інформаційної системи управління, яка повинна включати, насамперед, показники якості та кількості витрат за стадіями науково-дослідної, конструкторської та технологічної підготовки виробництва, а також показники власне виробництва, впровадження, експлуатації і зняття виробу

з виробництва. Інтеграція дає додаткові можливості для підвищення їх конкурентоспроможності за рахунок розширення співробітництва. З'являється більш широкий простір для розвитку і впровадження нових ідей, випуску більш якісної продукції, оперативність у реалізації прийнятих рішень.

Застосування інтеграційного підходу створює умови для найкращого здійснення стратегічних завдань на усіх рівнях в системі управління: на рівні холдингу, окремих компаній і конкретних підрозділів.

І, нарешті, інтеграція – це безпосередня робота усієї документації, яка регламентує діяльність управлінського апарату й окремого підрозділу підприємства, це об'єднання усіх видів обліку, бюджетування, аналізу і контролю в єдину систему планування, обліку і контролю.

Системна концепція передбачає комплексне проектування систем управління, що включає вибір цілей функціонування, формування складу рішень, що реалізують обрані цілі, проектування технології підготовки управлінських рішень, формування структури управління, розробку регламентуючої документації та порядку відображення фактів господарського життя.

Тому у найзагальнішому вигляді бухгалтерський облік можна визначити як інформаційну систему, яка вимірює, обробляє, відображає ФГЖ та передає господарську інформацію управлінням. Говорячи про будь-яку систему, у першу чергу варто визначити що саме нею вимірюється. Бухгалтерський облік пов'язаний з виміром впливу (у грошовому вираженні) господарських операцій на конкретні господарюючі підрозділи та підприємство в цілому.

Об'єктом вимірювання в бухгалтерському обліку виступають всі без винятку господарські операції, які мають грошовий вимірник. Вони є фактами господарського життя, що чинять вплив на реальний фінансовий стан підприємства.

Одним із завдань обліку є формування звітів для: зовнішніх користувачів; цілей періодичного планування, контролю та оцінки діяльності; прийняття рішень в нестандартних ситуаціях і при виборі політики підприємства.

Сучасний інтегрований облік можна визначити як вид діяльності в рамках підприємства, який забезпечує управлінський апарат організації інформацією, що використовується для планування власного управління, контролю й аналізу за діяльністю підприємства. Цей процес включає виявлення, вимір, збір, аналіз, підготовку, інтерпретацію, передачу і прийом інформації.

Інформацією зазвичай вважають дані, факти, спостереження, тобто все те, що розширює наші уявлення про об'єкт дослідження. В інтегрованому обліку можливе використання як декількісної інформації, так і кількісної, яка, у свою чергу, поділяється на облікову і необлікову. Необлікова інформація буде попадати до внутрішньої звітності, але не до бухгалтерського балансу та іншої звітності, що виражається в грошах. Інтегрований облік є засобом забезпечення планування, управління і контролю. Користувачами інформації інтегрованого обліку є керуючі різних рівнів підприємства.

Організація інтегрованого обліку на підприємствах здійснюється за окремими принципами і, виходячи з цілей і завдань управлінців, не регламентується з боку держави. Такий облік служить лише інтересам підприємства. У цьому полягає його перевага над іншими видами обліку, аналізу

і контролю. Інтегрований облік більшою мірою заснований на логіці і досвіді, або на загальноприйнятій системі управління виробництвом.

В інтегрованому обліку основна увага звертається на організаційні підрозділи – структурні елементи підприємства, очолювані керівником, який несе відповідальність за доцільність процесу виробництва. Ступінь деталізації місць виникнення витрат та їх ув'язка з центрами відповідальності встановлюється адміністрацією підприємства. Таким чином, облік фокусується на господарській діяльності в цілому і на окремих його функціях. Такий облік уперше в історії його розвитку спрямований у майбутнє. Він відображає, чітко і зрозуміло фіксує «як це було» і «як це повинно бути» з урахуванням конкретних досягнень і прорахунків. Структура інформації інтегрованого обліку залежить від запитів користувачів цієї інформації і може бути надана в будь-якому форматі і розвитку.

Процес прийняття управлінських рішень передбачає порівняння двох або більше варіантів вирішення якої-небудь проблеми і вибір кращого з них. Інтегрований облік повинен надати необхідну інформацію для оцінки альтернативних рішень, крім того, цей облік володіє арсеналом прийомів і методів, що дають змогу потрібним чином обробити у узагальнити цю інформацію.

На особливу увагу заслуговує мета інтегрованого обліку з прийняття рішень щодо майбутньої діяльності підприємства. Планування – це особливий тип процесу прийняття рішень, який стосується не однієї події, а охоплює діяльність усього підприємства та його підрозділів.

Відмінною рисою інтегрованого обліку є те, що відповідальність за всі види виробничих ресурсів на усіх без винятку етапах кругообігу коштів у процесі виробництва або обігу закріплюється за певною особою персонально. Цей прийом називається фіксацією за центрами відповідальності.

Мета інтегрованого обліку – допомогти керівництву підприємства приймати правильні рішення. Бухгалтер тут повинен суворо дотримуватися духу і букви безлічі інструкцій, але фахівець з інтегрованого обліку вільний у виборі форм, методів і прийомів аналізу; головне для нього – правильно вловити сутність економічних процесів, що протікають на підприємстві, і вчасно дати пораду керівництву. Інтегрований облік – це ніщо інше як система інформаційної підтримки системи управління підприємством.

Як свідчить досвід розвинених країн світу, перспективною системою, що дає змогу значно підвищити ступінь ефективності управління підприємством і його фінансову стійкість, є інтегрований облік, тобто система підтримки управління економікою підприємства, що орієнтована на раціоналізацію виконання оперативних і стратегічних цілей та досягнення заданих результатів, об'єднує весь обсяг інформаційного забезпечення – бюджетування і облік, контроль і аналіз. Інтегрований облік має у своєму розпорядженні велику кількість різноманітних інструментів.

Перераховані перспективи включають у себе цілі, що пов'язані між собою причинно-наслідковими зв'язками, під якими розуміють орієнтири, що характеризують бажаний стан підприємства в його розвитку. Саме цілі визначають те, як стратегія діяльності буде трансформована на операційному рівні. Різні цілі і групи цілей закріплюються за конкретними структурами і рівнями менеджменту, що визначають їх досягнення. Для

цілей підприємства, так само як і для перспектив, характерна наявність причинно-наслідкових зв'язків де дії, що спрямовані на досягнення однієї мети, сприяють (а іноді і перешкоджають) досягненню інших. Звідси, цілі пов'язані між собою логічними ланцюжками, побудованими за принципом «якщо – то». При цьому причинно-наслідкові зв'язки повинні бути досить прозорими і легко зрозумілими.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи, можна сказати, що інтегрований облік дає змогу усунути розрив між розробкою стратегії та її практичною реалізацією, оцінити саме передбачення й окремі процеси діяльності, оперативно реагувати на зміну зовнішніх умов. Водночас не варто переоцінювати можливості інтегрованого обліку як управлінської методології. Де ж проходять межі застосовності інтегрованого обліку?

Сутність методології інтегрованого обліку полягає в тому, що вона дає змогу пов'язати між собою стратегію підприємства, показники, що характеризують його діяльність, і конкретні дії, спрямовані на реалізацію стратегії. Але для того щоб стати основою для постановки цілей і планування реальних дій, стратегія повинна бути певним чином формалізована. Саме цим шляхом варто йти, запропонувавши спосіб структурованого опису як самого обліку, так і факторів, що забезпечують його реалізацію.

Перш за все, інтегрований облік не є «генератором» всієї стратегії діяльності підприємства це лише інструмент, що дає змогу бачити стратегію і факт її досягнення в певних термінах і показниках, аналізувати і контролювати їх реалізацію. Але це не означає, що у разі виявлення проблем або при виникненні нових обставин система управління сама скоректує корпоративні орієнтири. На жаль (чи на щастя?), людство не винайшло і навряд чи коли-небудь винайде систему управління, здатну діяти без участі людини. Це стосується й системи управління за допомогою інтегрованого обліку, так як інколи бюджетування повинно переглядатися і коригуватися менеджерами, а результати цих коригувань відображатимуться у тих чи інших елементах інтегрованого обліку.

Що дає змогу і чого не дає змогу інтегрований облік? Інтеграція бюджетування та всіх видів обліку вносить у наукову теорію бухгалтерського обліку такі поняття як: «бачення», тобто опис майбутньої діяльності підприємства та системи оподаткування на перспективу, можливість виявляти відхилення та оперативно вносити коригування,

що відображає всі найбільш істотні характеристики діяльності підприємства, та «місію підприємства», тобто його «призначення», систему оподаткування діяльності і розрахунків з державою за податками.

Рух інформації на стратегічному рівні інтегрованого обліку можна представити у вигляді замкнутого циклу, що включає такі кроки:

- декомпозицію обліку від загальних цілей до конкретних дій;

- тестування обліку на моделі підприємства, з «прогнозом» різних сценаріїв розвитку і вибором найбільш ефективного шляху до поставлених цілей;

- розподіл конкретних дій з реалізації бачення інтегрованого обліку і певної відповідальності всього підприємства, причому це має бути зроблено в термінах, зрозумілих співробітникам, і відносно повсякденних дій, які зрозумілі членам колективу;

- моніторинг реалізації бачення інтегрованого обліку і контроль виконання поставлених завдань. Це дасть змогу своєчасно втрутитися в процеси, які гальмують загальний розвиток, або виявити які-небудь нові закономірності і використовувати їх для коригування стратегії;

- коригування проекту (у разі необхідності), як необхідності регулярно «оглядатися по сторонах», своєчасно виявляти нові можливості і використовувати їх, а також виключати з інтегрованого обліку застарілі і неефективні елементи обліку та його складових.

Перевага інтегрованого обліку полягає ще й у тому, що традиційні фінансові показники в обліку доповнюються плановими нефінансовими параметрами, які часто роблять не менш важливий вплив на успіх підприємства. Крім того, інтегрований облік дає змогу виявити бізнес-процеси, які мають найбільший вплив на загальні результати діяльності (як позитивний, так і негативний).

Перш за все, інтегрований облік не замінює вже наявні методи планування, управління, аналізу і контролю – як ті, що реально використовуються на підприємстві, так і розроблені лише теоретично. Більше того, інтегрований облік і не ставить перед собою такої мети. Мета інтегрованого обліку полягає в іншому: створити механізм або, можна сказати, управлінське середовище, яке дасть змогу підприємству швидко освоювати і ефективно використовувати вже наявні методи управління, а саме – ті, які на поточний момент є найбільш ефективними з точки зору глобальних цілей компанії.

Список літератури:

1. Вахрушина М.А. Управленческий анализ. – М. : Омега-Л, 2004. – 14 с.
2. Друри К. Управленческий учет для бизнес-решений. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – С. 540.
3. Кондраков Н.П. Иванова М.А. Бухгалтерский управленческий учет : учеб. пособие. – М. : ИНФРА-М, 2007. – С. 6.
4. Кузнецова Л. Развитие бухгалтерского учета на основе бенчмаркинга: теория, методология, практика : дис. ... д.э.н. : 08.00.12 / Кузнецова Лилия Николаевна. – Ростов-на-Дону, 2005. – 480 с.
5. Райан Б., Андерсон Х., Колдуэлл Д. Стратегический учет для руководителя. – М. : Аудит: ЮНИТИ, 1998. – С. 30.
6. Хорин А.Н. О практическом значении классификаций в бухгалтерском учете // Бухгалтерский учет. – 2002. – № 4. – С. 56.
7. Шим Джей К., Сигел Джей Г. Методы управления себестоимостью и анализа затрат / Пер. с англ. – М. : Информационно-издательский дом «Филинь», 1996. – 344 с.

Шевченко Л. Я.

Донецкий национальный университет экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского

РОЛЬ ИНТЕГРИРОВАННОГО УЧЕТА В ОЦЕНКЕ ПЕРСПЕКТИВ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Резюме

Исследованы теоретические вопросы формирования системы интегрированного учета как составной части управленческой системы предприятия. Рассмотрено интегрирование всех видов учета и бюджетирования, контроля и анализа в процесс управления производством.

Ключевые слова: бюджетирование, интеграция, интегрированный учет, контроль, управленческие решения.

Shevchenko L. Ya.

Donetsk National University of Economics and Trade Named after Mykhail Tugan-Baranovsky

ROLE OF INTEGRATED ACCOUNTANCY IN THE EVALUATION OF PERSPECTIVES IN ACTIVITY OF COMMERCIAL SUBJECTS

Summary

There are researched the theoretical questions about formation of integrational accountancy system as the element of administrative system in enterprise. It's considered the integration in all kinds of accountancy and budgeting, control and analysis in the process of production management.

Keywords: budgeting, integration, integrational accountancy, control, management decisions.